

ПРИКАЗ КЊИГЕ / BOOK REVIEW

Сведочанства из Првог светског рата (The Great War Revisited)

Аутор: Славица Поповић-Филиповић
Издавач: Историјски архив, Ваљево, 2017
Обим: 273 стране, илустрације
ISBN: 978680613192

Славица Поповић-Филиповић, реномирани аутор у области српске историје медицине, годинама се бави и историјом медицинских мисија у Србији у време Првог светског рата. Књига „Сведочанства из Првог светског рата“ (*The Great War Revisited*) настала је истраживањем страних медицинских мисија и бројних појединаца, који су дошли у помоћ српском народу 1914–1915. На апел српске владе и српског Црвеног крста стигле су медицинске мисије и санитетска помоћ из Русије, Велике Британије, Француске, Америке, Швајцарске, Холандије, Грчке и Данске, а појединци из Пољске, Канаде, Аустралије, Новог Зеланда, Чешке, Словачке, Ирске, Норвешке, Белгије, Италије и Шпаније. Санитетска и материјална помоћ стигла је из Јужне Америке и Јапана.

Током рата и по ослобођењу, стране медицинске мисије, биле оне војне или добровољачке, мењале су своје циљеве зависно од потреба у Србији – од првих хируршких болница, до болница за лечење инфективних болести и медицинских екипа за организовано спровођење превенције, сузбијања и лечења велике епидемије пегавог тифуса. Епидемија пегавог тифуса је сузбијена у лето 1915, али је велики број

медицинских мисија остао, па су тако у Србији формирали диспанзере и амбуланте за лечење локалног становништва. У време великог повлачења један број чланова медицинских мисија је одбио да напусти земљу и остао је да брине о српским рањеницима и болесницима у време окупације. Стране болнице у великом повлачењу пружале су медицинску помоћ на путу, у време искрцавања, евакуације и смештаја српских војника и избеглица, у заштити ратних заробљеника и интернираних цивила у логорима, у обнављању здравственог система у ослобођеној земљи. Бројни хуманисти су подржали деловање српског Црвеног крста у Србији и у избеглиштву. Један број медицинских мисија које су радиле у Србији у периоду 1914–1915 пратио је српску војску на свим фронтovima: у Србији, на Солунском фронту, на Корзици и у Француској, у Тунису и Алжиру, на руском фронту и Добруци. Велики број медицинских радника који су радили у Србији у време Великог рата вратили су се да помажу Србима у избеглиштву и остали им верни и у послератном периоду.

Мала Србија је преко ноћи постала космополитска раскрсница. О томе говоре

Примљено • Received:

August 17, 2017

Прихваћено • Accepted:

August 18, 2017

Online first: August 25, 2017

бројна сведочанства домаћих и страних хроничара, њихови драгоцени историјски записи из тог периода. У Србији у то време није се борила само елита српских и европских лекара и хуманиста већ и медицинског особља из прекоокеанских земаља.

Књига „Сведочанства из Првог светског рата“ састоји се из два дела: први је посвећен страним медицинским мисијама, док у другом делу аутор наводи писма, записе, дневнике и друга сведочанства учесника.

Књига уједно обележава стогодишњицу од смрти др Елси Мод Инглис (*Elsie Maud Inglis*) (1864–1917), хирурга из Шкотске, оснивача и руководиоца Болнице шкотских жена за службу у иностранству (*The Scottish Women's Hospitals for foreign service*). Од десет болница шкотских жена намењених српском народу, четири су деловале у Србији (у Крагујевцу, Ваљеву, Младеновцу и Лазаревцу, у време велике епидемије пегавог тифуса), три болнице су радиле на Солунском фронту, а по једна болница на Корзици, у Француској и на Руском фронту и Добруци. У време окупације Србије Болница шкотских жена радила је у Крушевцу, а по ослобођењу у Врању и Београду. Овим поводом у Србију из Шкотске долази делегација потомака др Елси Инглис,

који ће обићи градове у којима су деловале болнице шкотских жена.

По речима рецензента Велибора Видића, историчара из Ваљева: „Ово је свакако једна од књига од које ћемо кретати као појединци и народ и којој ћемо се увек радо враћати“.

Поводом стогодишњице Великог рата и поплаве пригодних радова, ово дело не спада у ту групу. Оно није ни дескриптивна историографија, ни анализа већ публикованих радова. Ово дело је резултат упорног и многогодишњег истраживања које је ауторка урадила од Аустралије и Новог Зеланда, преко Србије, до Шкотске и Канаде. Обилазећи архиве, музеје, библиотеке и потомке учесника у свим овим земљама, она је била прави представник српског националног бића које брине о свом историјском искуству, а до сазнања о њему долази на једини прави начин – истраживањем, а не анализом полуистина и спекулацијама. То је посебна вредност овог дела. Чињенице су ту. Само треба извући поуке. Због тога би се требало овом делу радо враћати.

Миле Игњатовић
„Српски архив за целокупно лекарство“
office@srpskiarhiv.rs